

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)

Avoperhekuntoutus

Opas asiakkaille

Marjoriina Oinonen, Outi Rummukainen

Opinnäytetyö, Maaliskuu 2024

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Maaliskuu 2024
Sosionomi (AMK) koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijät

Marjoriina Oinonen, Outi Rummukainen

Nimeke

Avoperhekuntoutus, opas asiakkaille

Toimeksiantaja

Familiar Oy, Avopalvelut Pohjois-Karjala

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä tarkastelimme lastensuojelun asiakasperheiden parissa tehtävää avoperhekuntoutusta Familiar Oy:n Joensuun toimipisteellä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada perheitä käyttämään enemmän avoperhekuntoutuksen palveluita, jotka antavat tukea ja työkaluja perheille, joilla on haasteita arjessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä avoperhekuntoutuksesta, ja muokata asenteita myönteisemmiksi.

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas avoperhekuntoutuksen mahdollisille asiakkaille työntekijöiden käyttöön. Opas sisältää tietoa, millainen avoperhekuntoutusprosessi on, mitä tukimuotoja on tarjolla sekä kerrotaan, miten käytännön järjestelyt toteutetaan. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui avoperhekuntoutuksen työntekijöille ja asiakkaille tuotetuista kyselyistä ja niiden vastauksista sekä toimeksiantajan haastattelusta, joiden avulla saimme ajankohtaista käytännön tietoa avoperhekuntoutuksen toteuttamisesta oppaaseemme.

Tuotoksessa nousi esille voimavara- ja ratkaisukeskeisyyden sekä vuorovaikutustyöskentelyn suuri rooli avoperhekuntoutuksessa tehtävässä työssä. Jokaiselle perheelle laaditaan yksilölliset, heidän tarpeitaan vastaavat tavoitteet, joita seurataan koko avoperhekuntoutusprosessin ajan. Toimeksiantajalta ja asiakkailta saadun palautteen mukaan tuotos vastaa toimeksiantajan odotuksia, ja siten opinnäytetyölle asetetut tavoitteet toteutuivat. Oppaan sisältöä voi päivittää ja jatkossa oppaan pohjalta voi tuottaa videon avoperhekuntoutuksen sisällöstä.

Kieli
suomi

Sivuja 39
Liitteet 2
Liitesivumäärä 6

Asiasanat

lastensuojelu, perhetyö, perhekuntoutus

THESIS
March 2024
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Authors
Marjoriina Oinonen
Outi Rummukainen

Title
Open Family Rehabilitation, Guide to Clients

Commissioned by
Familiar Oy

Abstract

The thesis examines open family rehabilitation done with families at the Joensuu office of Familiar Oy. The purpose of the thesis is to get families to increase the use of open family rehabilitation services, which provide support and tools to families who have challenges in everyday life. The aim of the thesis is to increase awareness and understanding of open family rehabilitation, and to shape attitudes to be more positive.

As a result of the functional thesis, a guide was created for potential clients of open family rehabilitation for use by employees. The guide contains information on what the open family rehabilitation process is like, what forms of support are available, and how the practical arrangements are implemented. The functional part of the thesis consisted of questionnaires produced for the employees and customers of open family rehabilitation and their answers, as well as an interview with the client, with the help of which we got current practical information about the implementation of open family rehabilitation for our guide.

In the output, the great role of resource- and solution-oriented and interactional work in the work done in open family rehabilitation came to the fore. Individual goals are drawn up for each family, corresponding to their needs, which are monitored throughout the open family rehabilitation process. According to the feedback received from the client and customers, the output corresponds to the client's expectations, and thus the goals set for the thesis were fulfilled. The content of the guide can be updated, and in the future, based on the guide, a video can be produced about the content of open family rehabilitation.

Language
Finnish

Pages 39
Appendices 2
Pages of Appendices 6

Keywords
child protection, family social work, family rehabilitation

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Lastensuojelu	6
2.1	Lastensuojelulaki	6
2.2	Lapsen oikeudet	7
3	Perheiden kanssa tehtävä työ.....	8
3.1	Perhetyö	8
3.2	Avoperhekuntoutus.....	10
4	Sosiaalialan menetelmiä avoperhekuntoutuksessa.....	12
4.1	Vuorovaikutustyöskentely lastensuojelussa	12
4.2	Voimavara- ja ratkaisukeskeisyys	13
5	Aiemmat tutkimukset opinnäytetyöt	15
6	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tuotos	16
7	Opinnäytetyön menetelmät	17
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	17
7.2	Tiedontuottamisen menetelmät.....	19
7.3	Osallistavat menetelmät.....	20
7.4	Arviointimenetelmät	22
8	Opinnäytetyön toteutus	24
8.1	Prosessia ohjaava malli	24
8.2	Toiminnan suunnittelu.....	25
8.3	Toiminnan toteutus	28
8.4	Tarkistusvaihe toteutuksen yleinen arviointi	29
8.5	Opinnäytetyön viimeistely	29
9	Opas avoperhekuntoutuksen asiakkaille.....	30
9.1	Opas.....	30
9.2	Oppaan arviointi	31
10	Pohdinta	32
10.1	Johtopäätökset	32
10.2	Luotettavuus ja eettisyys.....	33
10.3	Ammatillinen kehitys	35
10.4	Ideoita kehiteltäväksi	36
	Lähteet	37

Liitteet

Liite 1 Saatekirje, kysely työntekijöille

Liite 2 Opas asiakkaille

1 Johdanto

Perheitä tukeva työ ehkäisee huostaanottoja antamalla tukea ja työkaluja perheille, joilla on haasteita arjen sujumisessa. THL:n tilaston mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli ollut vuonna 2021 38 343 lasta, joista kiireellisesti sijoitettiin 4 503 lasta. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli saada lastensuojelun asiakasperheitä käyttämään enemmän avoperhekuntoutuksen palveluita. Opinnäytetyön ja tuotoksen tarve nousi suoraan toimeksiantajalta ja heidän tarpeistaan. Tavoitteena oli lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä avoperhekuntoutuksesta asenteiden muokkaamiseksi myönteisemmiksi. Avoperhekuntoutuksessa on mahdollisuus kuntoutua toimivaksi perheeksi vähentäen huostaanottojen määrää. Kuntoutuksessa perheen välinen vuorovaikutus on keskiössä. (THL 2022.) Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas avoperhekuntoutuksen mahdollisille asiakkaille työntekijöiden käyttöön. Opas sisältää tietoa, millainen avoperhekuntoutusprosessi on, mitä tukimuotoja on tarjolla sekä kerrotaan, miten käytännön järjestelyt toteutetaan.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsitellään ensin lastensuojelua, josta nostetaan esiin lastensuojelulaki ja lapsen oikeudet. Kuntoutuksen aihepiiristä esitellään avoperhekuntoutuksen ja perhetyön perusteita. Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät kuten toiminnallisen opinnäytetyön määritelmä sekä konstruktivistinen vaihemalli on avattu teorian kautta yhdistettynä käytäntöön. Käytetyt tiedontuotannon, osallistavat sekä arviointimenetelmät avataan, ja opinnäytetyöprosessi kuvataan alusta viimeistelyvaiheeseen. Keräsimme teorian tietoa eri lähteistä ja osallistimme reflektiivisesti toimeksiantajaa dialogisen keskustelun avulla. Toteutimme lastensuojelun asiakasperheille sekä työntekijöille kyselyn ja haastattelimme toimeksiantajaa. Pyysimme palautetta prosessin eri vaiheissa, jota sovelsimme työskentelyssämme.

2 Lastensuojelu

2.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan teke- mällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia lapselle ja perheelle. Avohuollon tukitoimien ollessa riittämättömiä lapsen etua ajatellen, lastensuojelua toteutetaan järjestämällä kiireellisiä sijoituksia ja huostaanottoja, joihin liittyvät sijais- sekä jälkihuolto. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Perheelle on pyrittävä tarjoamaan apua riittävän varhain ja oikea-aikaisesti, sekä lapsi ja perhe on tarvittaessa ohjattava lastensuojelun piiriin lasten ja per- heiden kanssa työskentelevien viranomaisien toimesta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 1 luku 1 §.)

Lastensuojelulaissa korostetaan avohuollon toimenpiteiden ensisijaisuutta, mutta mikäli lapsen etu sitä vaatii, on sosiaalihuolto veloitettu ryhtymään sijais- huollon järjestämiseen. Toimenpiteitä suoritettaessa on pyrittävä aiheuttamaan mahdollisimman vähän haitallisia seurauksia lapselle ja perheelle. (Räty 2023, 11–12.) Erilaiset tukitoimet eivät takaa toimivaa ja hyvää lastensuojelua, vaan eri tukitoimet tulee sovittaa jokaisen asiakkaan tarpeisiin yksilöllisesti. Lasten- suojelulla tulee olla mahdollisuus toteuttaa ja käyttää erilaisia tukitoimia, jolloin kunnan on varattava riittävät määrärahat, jotta lastensuojelu voidaan järjestää silloin, kun sitä tarvitaan. Lastensuojelun tulee olla lastensuojelulain (417/2007, 3 luku 11 §) mukaan laadultaan sellaista, että lapsi ja hänen perheensä saavat tarvittavan tuen ja avun, ja käytettävissä olevista keinoista on valittava se, jonka arvioidaan auttavan parhaiten ollen samalla lievin tapa puuttua perheen yksityi- syyteen. (Hämeen-Anttila 2017, 228–229.)

2.2 Lapsen oikeudet

Lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä niin, ettei siitä aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden hänelle läheisten ihmisten välisille suhteille. Lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin on kirjattava lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö. Kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 4 luku 20 §.) On lapsen edun mukaista, että hän saa osallistua häntä itseään koskevaan päätöksen tekoon, ja esittää oma näkemyksensä asioihin. Lapsen varttuessa on hänen mielipiteellään entistä suurempi painoarvo, etenkin yksityisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen liittyvissä päätöksissä. (Räty 2023, 18, 21.)

YK:n yleiskokouksessa 1989 hyväksyttiin Lasten oikeuksien sopimus, jonka Suomi ratifioi vuonna 1991. Sopimuksen tärkein tavoite on turvata kaikille lapsille elämän perusedellytykset ja turvallinen kasvuympäristö. (Suomen YK-liitto 2023.) Suomen lapsia ja perheitä koskeva lainsäädäntö perustuu Lasten oikeuksien sopimukseen. Sopimuksen mukaan lasta koskevia päätöksiä tehdessä on aina huomioitava lapsen etu, ja hänellä on oikeus ensisijaisesti asua vanhempiensa kanssa. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä ja se on huomioitava kaikissa lasta koskevissa päätöksissä iän ja kehitysvaiheen mukaan. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta, ja valtion on tuettava heitä siinä. Lasta on suojeltava huonolta kohtelulta, ja mikäli hän ei voi asua vanhempiensa kanssa, on hänellä oikeus erityiseen suojeluun ja tukeen. (Hansen ym. 2014, 42–44.)

Lapsen etu ja hänen tarpeensa toimivat lastensuojelun lähtökohtana, mutta niiden selvittäminen ei ole usein yksiselitteistä. Ymmärrys, tieto ja perusteellinen tulkinta lapsen tilanteesta ovat tärkeässä asemassa, ja pelkän jäävuoren huipun näkeminen ei riitä palvelemaan lapsen ja perheen tilannetta parhaalla mahdollisella tavalla. Johdonmukaisten ja tarpeellisten palveluiden suunnittelu oikea-

aikaisesti edellyttää tilanteen kokonaisvaltaista arviointia sekä avointa keskustelua, jossa täytyy selvittää lapsen kanta ja mielipide asioihin. (Ihalainen & Kettunen 2011, 225–226.)

3 Perheiden kanssa tehtävä työ

3.1 Perhetyö

Perhetyöllä tarkoitetaan tukemista sosiaaliohjauksella tai muulla tarvittavalla avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tarvitsevat tukea sekä ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 3 luku 18 §). Sosiaalihuoltolain 13 §:n mukaisesti lapsiperheellä on oikeus saada lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämätön perhetyö. Perhetyön tulee olla lapsilähtöistä ja perhekeskeistä, ja sen tulee kohdistua kaikkiin perheenjäseniin. Vanhemmuuden tukeminen, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaaminen, perheen toimintakyvyn vahvistaminen uusissa tilanteissa, perheen vuorovaikutustaitojen tukeminen, kodin arjen ja arkirutiinien hallinnan tukeminen ja sosiaalisten verkostojen laajentaminen tai syrjäytymisen ehkäiseminen kuuluvat perhetyöhön. (Hämeen-Anttila 2017, 218.)

Rönkön ja Rytkösen (2010) mukaan työskentelyn lähtökohtana ovat perheiden tarpeet, jotka voivat liittyä lasten kasvatukseen, vanhemmuuteen tai perheen toimintakykyyn ja hyvinvointiin. Perhetyötä voidaan määritellä myös sen mukaan, mitkä työskentelyn lähtökohdat ovat. Onko kyseessä neuvonta ja ohjaus, kotipalvelu, vai puuttuminen lapsen turvallisen elinympäristön vaarantaviin vanhempien elintapoihin. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27.) Perhetyötä toteutetaan neuvolassa, perhe- ja kasvatusneuvolassa, kotipalvelussa, sosiaalitoimistossa, koulussa, lastensuojelulaitoksissa sekä sairaaloissa. Palvelun tarjoajana voi olla julkinen tai yksityinen sektori, järjestö tai seurakunta. (Vuori & Nätkin 2007, 7.) Perhetyöntekijä on useimmiten sosionomi, mutta ammattinimike ei ole laillistettu, joten myös muut koulutustaustat kuten lähihoitaja ovat mahdollisia.

Perhetyöksi voidaan laskea kaikki perheiden hyväksi tehtävä työ, jonka toteutusmuotoina voidaan käyttää esimerkiksi perhetapaamisia, keskusteluja, kotikäyntejä, kerho- ja leiritoimintaa. Perhetyötä on kaikki valistus- ja tiedotustyö, joka hyödyttää perhettä. (Hansen ym. 2014.)

Perhetyö kuuluu sosiaalihuollon piiriin silloin, kun asiakkaalla ei ole lastensuojeluasiakkuutta. Sosiaalihuollon perhetyö on ennaltaehkäisevää ja varhaisen tuen toimintaa. Ennaltaehkäisevässä sosiaalialan perhetyössä perhettä tuetaan pääasiallisesti kotona perheen tarpeiden mukaan, ja se voi sisältää ohjausta ja neuvontaa, sekä erilaisia tukitoimia. Intensiivinen tai kuntouttava perhetyö eli korjaava perhetyö on tehostetumpaa, ja sitä toteutetaan joko kotona tai kodin ulkopuolella erilaisissa lastensuojeluyksiköissä. (Raatikainen ym. 2019, 153.) Korjaavan perhetyön tarkoitus on tukea ja kuntouttaa perheitä haastavissa elämäntilanteissa. Perheen turvallisuudesta noussut huoli velvoittaa viranomaisia puuttumaan tilanteeseen pysäyttäen haitallisen perhetilanteen jatkumisen kontrollikeinoin ja arvioiden tilannetta. Korjaava perhetyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista työskentelyä, ja tukemista yhteisesti sovittuihin muutoksiin. Korjaava perhetyö vaatii lastensuojelun sosiaalityöntekijän lähetteen. (Rönkkö & Rytönen 2010.)

Perhetyö on kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä lapsiperheiden tukemista. Perhetyön varhaisen tuen tarkoituksena on, että perhe saa tukea ja apua oikea-aikaisesti osana peruspalveluja. Oikea-aikainen tuki ja varhainen avun tarjoaminen voi estää perhetilanteiden kriisiytymisen sekä ongelmien kasaantumisen. Keskustelut perheen ja eri alojen ammattilaisten kesken on yksi esimerkki, miten perhetyötä toteutetaan. Keskustelujen avulla vanhempia voidaan ohjata tarkastelemaan omaa parisuhdettaan, vanhemmuuttaan, sosiaalista verkostoaan sekä lapsen tarpeita. Tavoitteena on tukea lapsiperheiden elämänhallintaa ja omien voimavarojen käyttöönottoa, sekä vahvistaa arjessa selviytymistä kokonaisvaltaisesti, koko perhe huomioiden. (Hämeen-Anttila 2017, 218–219.) Perhetyö keskittyy ennen kaikkea lapsen etuun. Asiakkuuden keskiössä on lapsi, mutta myös vanhempien kanssa työskennellään, että turvattaisiin vanhemmuuden jatkuminen, vaikka vanhemmat eroaisivatkin. (Nätkin & Vuori 2007, 9.)

3.2 Avoperhekuntoutus

Perhekuntoutus on yksi lastensuojelun avohuollon tukitoimista, jonka tavoitteena on turvata lapsen kasvu ja kehitys suotuisassa kasvuympäristössä, sekä tarjota intensiivistä tukea koko perheelle. Sen yleinen periaate on toimia tavoitteellisesti perheen kanssa perheen hyvinvoinnin edistämiseksi. Sillä voidaan tarkoittaa myös toimintaa, joka kohdistuu koko perheessä todettuun tiettyyn tarpeeseen. Yhteistyössä perheen kanssa luodaan tukeva perusturvallisuus, mahdollistetaan perheen sisäinen tunteiden ilmaisu ja tuetaan ristiriitojen ratkaisukykyä. Perheestä etsitään vastuullista vanhemmuutta, selkiytetään perheen sisäisiä rooleja ja etsitään verkostoista tukevia voimavaroja. (Lehtoranta, Linnakangas, Seppälä & Suikkanen 2013, 302–303.) Sosiaalitoimi voi tarjota perhekuntoutusta, jota voidaan järjestää avopalveluna tai perhe voi muuttaa suunniteluksi ajaksi perhekuntoutusta toteuttavaan yksikköön (Seppänen ym. 2010, 32). Familiar toteuttaa avoperhekuntoutusta Joensuussa Äyräpäänkadun yksikössä tukiasunnoissa. (Familiar 2023).

Perhe ja lapsi tarvitsevat kuntoutukseen yksilöllisen, heidän tarpeisiinsa kohtaan suunnitelman. Perhekuntoutuksesta vastaava taho selvittää yhdessä huoltajien kanssa lapsen ja perheen kuntoutuksen mahdollisuutta ja tarvetta. Lapsen osallistuminen itse hänen iälleen sopivalla tavalla kuntoutuksen suunnitteluun tukee hänen osallisuuden kokemustaan ja sitoutumistaan. Tarkoituksena on yhdessä tarkentaa ja konkretisoida kuntoukselle tavoitteet ja miten niihin päästään. Erityisesti huoltajat tarvitsevat tietoa yhteisistä toimintatavoista ja työskentelymenetelmistä, jotta he ymmärtävät mitä perhekuntoutuksessa konkreettisesti tapahtuu. Yhteinen ymmärrys toimii edellytyksenä ja lähtökohtana sille, että koko perhe on sitoutunut sekä valmis osallistumaan perhekuntoutukseen. (Lehtoranta ym. 2013, 309–313.)

Asiakastyön prosessi kuvataan prosessina asiakkuuden alusta, aina sen päättämiseen saakka. Sosiaalialan asiakastyön prosessissa tulee panostaa suunnitelmallisuuteen ja laadukkaaseen sosiaalityöhön, jonka lähtökohtana on asiakkaan etu. Kaiken ammatillisen toiminnan ydin on tärkeää olla jonkinlainen diagnostinen prosessi, jossa keskitytään ongelman ratkaisemiseen. Systemaattinen

vaihemalli sosiaalityöntekijän toiminnalle on pohjana ammatillista ymmärrystä edellyttävälle työprosessille, joka on kaiken metodisen sosiaalityön lähtökohta. Metodisuus auttaa ymmärtämään, perustelemaan ja tiedostamaan oman ammatillisen toiminnan lähtökohdat. (Granfelt, Jokiranta, Karvinen, Matthies & Pohjola 1999, 161.)

Asiakastyön prosessissa perehdytään ensin ongelmaan ja sen kuvaamiseen. Prosessi tehdään yhdessä asiakkaan ja asianomaisten kanssa, asiakas tuo ongelmansa ja kaikki ne seikat esiin, mitkä hänen elämäänsä vaikuttaa, johon työntekijä tuo esiin oman ammatillisen näkemyksensä ja tietämyksensä. Selvitysvaihe luo pohjan tulevalle työskentelysuhteelle ja -suunnitelmalle, kyseessä on jatkuva prosessi, joka jatkuu ja syvenee koko asiakassuhteen ajan. Tärkein ja ehdoton lähtökohta on se, että selvityksen on perustuttava asiakkaan omaan näkemykseensä ja kuvaukseensa omasta tilanteestaan. Tilannearviointi ja harkintavaihe on työntekijän ammatillisen näkemyksen ja tulkinnan purkamista sekä kokoamista. Asiakkaan ongelmien ja selviytymismahdollisuuksien ymmärtäminen työntekijän ammatillisen ja kokonaisvaltaisen näkemyksen pohjalta toimii prosessin tavoitteena, joka käydään läpi asiakkaan kanssa luoden avointa ja luottamuksellista suhdetta. Tämä vaihe antaa mahdollisuuden myös työntekijän reflektiivisyydelle toimien lähtökohtana metodiselle työskentelylle. (Granfelt ym. 1999, 162–163.)

Suunnittelu- ja toteutusvaiheessa päädytään yhdessä asiakkaan kanssa toimitasuunnitelmaan, joka sisältää tavoitteet ja päämäärät, työskentelysuunnitelmat ja -menetelmät. Tähän vaiheeseen liittyy myös kirjaaminen huoltosuunnitelmaksi tai asiakasasiakirjaksi, jota tarvitaan päätöksenteon perusteluksi, työn laadun kontrollin välineeksi, sekä työntekijän ja asiakkaan oikeusturvan taakkeksi. Asiakirjan tulisi sisältää kuvaus ja kartoitus sosiaalisista suhteista, elinolosuhteista, tulevaisuudennäkymistä, ja sosiaalityön väliintuloista. Suunnitelmat tulee olla osana asiakirjaa, sekä arvio ja harkinta asiakkaan tilanteesta. Kyseessä ei ole pelkkä viranomaisdokumentti, vaan asiakirja on avoin, asiakkaan kanssa yhdessä tehtävä prosessi. Seuranta- ja arviointivaihe on toisaalta jatkuva, koko prosessiin ja kaikkiin työvaiheisiin liittyvä prosessi, mutta myös erillinen vaihe, joka liittyy koko työprosessin arviointiin. Siinä arvioidaan toteutettuja

ja toteutettavia suunnitelmia, ja erityisesti työskentelysuhteen päättyessä on syytä koota asiat yhteen, samalla miettien toiminnan tuloksellisuutta ja laatua. Sosiaalityön kehittämisen ja tekemisen kannalta kyseinen vaihe on tärkeä, sillä hyvään ammattikäytäntöön kuuluu asiakassuhteen tietoinen loppuunsaattaminen yhdessä asiakkaan kanssa. Ammatillisen reflektion lähtökohtana toimii oman toiminnan arviointi, ja vain tietoisien arvioinnin kautta työntekijän työssä kertyvä kokemus ja tieto on saatettavissa sosiaali- ja yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun. (Granfelt ym. 1999, 163–164.)

4 Sosiaalialan menetelmiä avoperhekuntoutuksessa

4.1 Vuorovaikutustyöskentely lastensuojelussa

Vuorovaikutusta voi oppia, ja se on kykyä sekä halua vaihtaa ajatuksia, kokemuksia ja mielipiteitä tai tekoja toisten kanssa ja toimia yhdessä (Mönkkönen 2018, luku 2). Ihmisen kokemus elämästään muodostuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Merkittävä osa vuorovaikutuksesta on tiedostamatonta tulkintaa toistemme olemuksesta samalla vastaten siihen omilla signaaleilamme. (Launonen 2007, 7.) Hyvä ja toimiva vuorovaikutus edellyttää luottamusta sekä sen rakentamista, ja siihen tulee käyttää aikaa heti asiakassuhteen alussa. Vastavuoroisuus on keskeistä vuorovaikutuksessa, jossa molemmat osapuolet antavat oman panoksensa yhteiseen toimintaan. Vuorovaikutus ei ole pelkkää puhetta, vaan siihen liittyy myös sanaton viestintä, eli eleemme, ilmeemme ja kehomme viestintä. Vuorovaikutusosaaminen on yksi keskeisimmistä osaamisalueista sosiaalialan työssä ollen vaativa ammatillisen osaamisen alue. (Mönkkönen 2018, luku 2.)

Perheiden kanssa työskennellessä työntekijä asettaa mallin, kuinka asioita tulisi käsitellä arjessa toista kuunnellen, olemalla läsnä oleva ja kunnioittava. Hyvä vuorovaikutussuhde asiakkaisiin vaikuttaa suuresti työn tuloksellisuuteen. Työntekijän tulee osata muodostaa hyvä yhteistyösuhde perheenjäsenten kanssa ollen sensitiivinen ja tahdikas. Hyviin vuorovaikutustaitoihin sisältyvät kyky eläytyä

toisen asemaan, ymmärtää ja hyväksyä erilaisuutta, palautteen vastaanottaminen ja toiminnan korjaaminen sen mukaan, omien rajojen pitäminen, tilan antaminen ja ottaminen joustavasti sekä vuorovaikutustilanteista oppiminen.

(Rönkkö & Rytönen 2010, 165–167.)

Asiakkaan ja työntekijän yhteistyösuhteella on suuri, jopa ratkaiseva merkitys asiakkaan kuntoutumisen kannalta. Asiakkaan kunnioittava kohtaaminen tasa-vertaisena toimijana on lähtökohtana toimivan vuorovaikutuksen luomiseksi. Työntekijän tulee huolehtia asiakkaan kuulluksi tulemisesta, ja huomioida asiakkaan olevan yksilö omine kokemuksineen. (Arajärvi ym. 2019, luku 3.) Asiakkaat odottavat kohtaavansa jotain inhimillistä, parhaimmillaan kokemus yhdistää ja luo lisää avoimuutta sekä tuntemusta asiakkaan ja työntekijän välille. Työntekijän ammatillisuus ei ole uhattuna, vaikka hän välillä rohkenee luopumaan virallisesta roolistaan, ja heittäytyy omalla persoonallaan mukaan vuorovaikutustilanteisiin. (Mönkkönen 2018, luku 5.)

Dialoginen keskustelu on molempien osapuolten aktiivista vuorovaikutusta, jossa varsinkin ammattilaiselta odotetaan sensitiivisyyttä ja kommunikoinnin sopeuttamista perheelle sopivaksi. Keskustelussa ei tarvitse saavuttaa yksimielisyyttä vaan luoda turvallinen tila tuoda esille oma näkökulma ja mielipiteet. Tavoitteiden laatimiseksi vaaditaan yhteistä ymmärrystä, joka mahdollistaa niiden eteen työskentelemisen. Tärkeintä on aito läsnäolo ja halu ymmärtää asiakasta ja hänen tilannettaan kokonaisvaltaisesti. (Seppänen, Tapio, Toivanen & Vilén 2010, 77.) Dialogin syntymiselle ratkaisevia tekijöitä ovat tasa-arvoinen suhde asiakkaan ja työntekijän välillä, kuuntelu, keskinäinen kunnioitus sekä avoin puhe kokemuksista. Dialogissa ei pelata toisiaan vastaan, vaan siinä on kyse reflektoinnista ja yhteisestä ajattelusta. (Raatikainen ym. 2019, 129–130.)

4.2 Voimavara- ja ratkaisukeskeisyys

Voimavara- ja ratkaisukeskeisen ajattelutavan keskiössä on asiakkaan omien voimavarojen ja resurssien löytäminen ja asiakkaan oman ongelmaratkaisukyvyn tukeminen ja kannustaminen. Asiakas tulee kohdata ja hänen ongelmiaan

kuulla, mutta työskentelyssä keskitytään löytämään ratkaisu niihin myönteisellä tavalla. Työskentelyssä painottuu nykyhetken ja tulevaisuuden ajattelu, ja tavoitteiden asettaminen ongelmista selviytymiseksi. (Raatikainen ym. 2019, 110–115.) Ratkaisukeskeisessä työssä tulee kiinnittää asiakkaan huomio ongelmien lisäksi siihen, mitä positiivista ja toimivaa hänen elämässään jo on. Näiden voimavarojen kautta ohjaaja voi vahvistaa asiakkaan motivaatiota ja toiveikkuutta. (Vänskä ym. 2011, 75.) Asiakaslähtöisyys, yhteistyö ja asiakkaan näkökulman kunnioittaminen ovat keskeisiä käsitteitä työskentelyssä. Voimavaroja voivat olla samaistumisen ja kiinnostuksen kohteet, sisukkuus, elämänarvot, yhteisön turvaverkko, aikaisemmat kokemukset sekä ajatukset tulevasta. Voimavaroja voi määritellä myös ihmiseen sekä ympäristöön liittyen, kuten millaisia palveluja on saatavilla, ihmissuhteiden tarjoama tuki sekä kiinnostava kulttuuritarjonta. Ihmiseen itseensä liittyviä voimavaroja voi olla hyvä terveydentila, sosiaalinen luonne sekä motivaatio. Tarkoituksena on löytää ja valjastaa nämä voimavarat ongelmien ratkaisemiseksi. Työskentelyssä keskitytään edistykseen ja uusiin keinoihin käsitellä hankalia tilanteita. (Raatikainen ym. 2019, 110–115.) Sosiaalityössä on kontrollin ja tuen lisäksi tärkeää toimia asiakkaan voimavaroja vahvistaen, ja eettisten periaatteiden keskeisin ajatus on juuri asiakkaan voimavarojen tunnistaminen ja kehittäminen (Raunio 2009, 131).

Ratkaisu- ja voimavarakeskeisessä ohjaamisessa tulee kiinnittää huomiota kieleen, mitä merkityksiä sanoilla luomme ja miten määritämme itsemme niiden kautta. Saamamme diagnoosit eivät määritä koko persoonaamme, asiakkaan identiteetti rakentuu uudelleen keskusteluissa ohjaajan kanssa. Ohjauksessa keskitytään ohjattavan omien taitojen ja kykyjen hyödyntämisessä ongelmista selviämiseen ja asiakkaan omien voimavarojen vahvistumiseen. Voimavarakeskeisyys kunnioittaa asiakkaan omaa tahtoa, sekä riittävän pieniä muutosaskelia. Pääajatuksena asiakkaan valtatutuminen ja itsemääräämisoikeus. Työntekijä suuntaa keskustelua kohti positiivista, antaen asiakkaalle tietoa eri vaihtoehdoista ja oikeuksistaan. Hyödyksi voi käyttää myös luovia ja leikillisiä menetelmiä uusien näkökulmien saavuttamiseksi. Asiakkaan läheiset ja yhteisö on myös voimavara, jota kannattaa hyödyntää mahdollisuuksien mukaan. (Vänskä ym. 2011, 74–86.)

5 Aiemmat tutkimukset opinnäytetyöt

Noora Kopisto (2015, 8) on tehnyt opinnäytetyön Vanhempien kokemuksia SOS-lapsikylän perhekuntoutuksesta. Aineisto on kerätty haastattelemalla neljää perhekuntoutuksessa ollutta vanhempaa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa perheiden kokemuksia perhekuntoutuksesta sekä tuottaa kehittämisideoita toimintaan. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten vanhemmat kokivat perhekuntoutuksen, miten odotukset kohtasivat perheiden kokemusten kanssa ja mitä toiveita ja ideoita perheillä on toiminnan kehittämiseksi. (Kopisto 2015, 8.) Tutkimuksessa ilmeni, että jokaisella perheellä oli erilaiset syyt ja tausta olla perhekuntoutuksessa. Positiivisia ennako-odotuksia ei ollut kenelläkään, sillä tietoa perhekuntoutuksesta ei ollut ja kuntoutus-termi koettiin häpeällisenä. Perheet kokivat saaneensa kuntoutuksesta apuvälineitä ja työkaluja arkeensa, ja että tavoitteet olivat pääosin täyttyneet. Huonona puolena perheet kokivat, etteivät työntekijät kuunnelleet heitä täysin. Perheiden mukaan kehittämistä olisi työntekijöiden luotettavuudessa, työskentelytavoissa sekä avun oikea-aikaisuudessa. Opinnäytetyön tuotoksena oli tutkimustulokset jaettavaksi SOS-lapsikylille. (Kopisto 2015, 42–43.)

Suvi Hirvonen ja Anna Lehti (2020, 5) ovat tehneet kuvailevan kirjallisuuskatsauksen Lastensuojelun perhekuntoutuksen kuntouttavat elementit. Opinnäytetyön tarkoitus on perehtyä lastensuojelun perhekuntoutusta käsitteleviin tutkimuksiin. Tutkimukseen valikoitui kolme pro gradututkimusta. Tavoitteena on tuottaa tietoa perhekuntoutuksen kuntouttavista elementeistä asiakkaiden näkökulmasta. Opinnäytetyössä todetaan, että useimmin esiin nousivat vanhemmuuteen liittyvät elementit kuten vanhemmuustaitojen vahvistuminen ja voimavarojen lisääntyminen. Kun vanhempi oppi käsittelemään ja hallitsemaan omaa ahdistustaan sekä sai keinoja selviytyä hankalista tilanteista, tapahtui vanhemman psyykkisen voinnin sekä voimavarojen paraneminen sen myötä. (Hirvonen & Lehti 2020, 5.) Vanhemmat kokivat hyötyneensä keskusteluista sekä ohjauksesta ja tuesta arjen tilanteissa. Vanhemmat oppivat myös huomioimaan lapsen näkökulman paremmin. Parisuhdetyöskentely ei vastauksissa juuri näkynyt, koska lähes kaikki vanhemmat olivat kuntoutusjaksolla ilman kumppania. Kun

vanhemmat tulivat kuulluksi ja ymmärretyksi kuntoutusjaksolla, muodostui heille luottamuksellinen suhde työntekijöiden kanssa, joka edisti vanhempien itseluottamuksen kasvua. Myös oman levon merkityksen huomioiminen koettiin tärkeäksi voimavaroja lisääväksi tekijäksi. (Hirvonen & Lehti 2020, 25–28.)

Maarit Ollikainen ja Marianne Teirivaara (2017, 1) tekivät laadullisen opinnäytetyön osaamistarpeiden kartoittamisesta lastensuojelu- ja perhetyössä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Lahden ammattikorkeakoululle tietoa sosionomien osaamistarpeista lastensuojelu- ja perhetyössä koulutuksen kehittämiseksi ja kartoittaa sosionomien osaamista sekä tarkastella Lahden ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen kehittämistarpeita. Tutkimus suoritettiin teema-haastattelemalla neljää Lahden ammattikorkeakoulusta valmistunutta lastensuojelu- ja perhetyössä työskentelevää sosionomia. (Ollikainen & Teirivaara 2017, 1.) Haastatellut olivat pääpiirteittäin koulutukseen tyytyväisiä, vaikka toivatkin esille kehittämistarpeita. Opintojen ohjaus ja opiskelunvalmiudet olivat yksi kehitettävä seikka, jota toivottiin lisää. Työmenetelmien opetus koettiin puutteelliseksi ja asiakkaan kohtaamiseen, kuten huolen puheeksi ottamiseen kaivattiin lisää opetusta. Haastateltavat toivat myös esille, että opintoihin tulisi lisätä työelämälähtöisyyttä ja opintokäyntejä. Opinnäytetyön tuloksena syntyi kehitysjärjestelmä, että ammattikorkeakoulu selvittäisi työelämälähtöisesti oleellimmat työmenetelmät, joita sosionomi tarvitsee ja sisällyttäisi niitä vapaasti valittaviin tai täydennettäviin opintoihin. (Ollikainen & Teirivaara 2017, 32–33.)

6 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tuotos

Olemme valinneet opinnäytetyön aiheeksemme avoperhekuntoutuksen, jonka toimeksiantajana toimii Joensuun Familiar Oy:n perhekuntoutusyksikkö Äyräpäänkadulla. Familiar Oy kuuluu Mehiläinen-konserniin, joka on yksityinen sosiaali- ja terveystalouden tuottaja. Pohjois-Karjalan avopalvelut tuottavat erilaisia perhepalveluja lastensuojelun avohuollon asiakkaille. Moniammatilliseen tiimiin kuuluu sosionomeja, sairaanhoitajia ja lähihoitajia, joista tällä hetkellä neljä on käynyt neuropsykiatrisen valmentajan koulutuksen. (Familiar Oy 2023.)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli saada lastensuojelun asiakasperheitä käyttämään enemmän avoperhekuntoutuksen palveluita. Opinnäytetyön ja tuotoksen tarve nousi suoraan toimeksiantajalta ja heidän tarpeistaan. Tavoitteena oli tuottaa selkeä ja informatiivinen opas, joka lisää lastensuojelun asiakasperheiden tietoisuutta ja ymmärrystä avoperhekuntoutuksesta, jolloin asenteet avoperhekuntoutusta kohtaan muokkaantuvat myönteisemmiksi. Avoperhekuntoutuksessa on mahdollisuus kuntoutua toimivaksi perheeksi vähentäen huostaanottojen määrää. Kuntoutuksessa perheen välinen vuorovaikutus on keskiössä. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas avoperhekuntoutuksen mahdollisille asiakkaille työntekijöiden käyttöön. Opas sisältää tietoa millainen avoperhekuntoutusprosessi on, mitä tukimuotoja on tarjolla sekä kerrotaan käytännön järjestelyistä. Mielestämme opinnäytetyömme on ajankohtainen, sillä perheitä tukeva työ ehkäisee huostaanottoja antamalla tukea ja työkaluja perheille, keillä on haasteita arjen sujumisessa.

7 Opinnäytetyön menetelmät

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisia opinnäytetöitä tehdään etenkin ammattikorkeakouluissa, ja niiden toteuttaminen ei ole sidoksissa mihinkään tiettyyn alaan. Tutkimusperustainen kehittämistyö ei ole yhtä selvärajainen verrattuna tutkimustyyppisiin opinnäytetöihin, mutta molempia yhdistää niiden tutkimuksellinen perusta. Toiminnallisten opinnäytetöiden tutkimusmetodien tarkoitus vaihtelee riippuen käytännöstä, jota aloitetaan kehittämään sekä toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteista. Opas, ohje, käsikirja tai esite ovat itsenäisiä kokonaisuuksia, jotka voivat olla toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksia. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla myös osa laajempaa toimeksiantaja- ja työelämälähtöistä projektia, esimerkiksi opetusvideo tai seminaari. Määrällisen tai laadullisen tutkimuksen keinoja voi käyttää toiminnallisen aineiston kokoamisessa ja jäsentämisessä. (Vilkkä 2021, 31–32.)

Toiminnallinen opinnäytetyö nähdään kehittämistyöprojektina. Kehittämisen ja tutkimusprojekteja yhdistäviä tekijöitä ovat käytännönläheisyys, osallistaminen ja yhteisöllisyys. Käytännön kokeilut ohjaavat palautteen avulla korjaamaan toiminnan suuntaa selkeiden tavoitteiden mukaiseksi. Prosessi etenee vaiheittain, reflektoiden toimintaa ja huomioiden etiikan. Työskentelyn tavoitteena on ammatillinen tuotos, joka hyödyttää asiakasryhmää, työyhteisöä tai toimintaympäristöä. Opinnäytetyössä opiskelijat näyttävät ammatillisen asiantuntijuutensa kehittävällä ja tutkimuksellisella otteella tehdyllä tuotoksella sekä raportilla. Raportissa kuvataan perustellusti toiminnan lähtökohdat, tehdyt valinnat sekä johtopäätökset. Opinnäytetyön tuotos voi olla jokin konkreettinen esine tai järjestetty tapahtuma. (Airaksinen, Kostamo & Vilkka 2022, 9–11.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tulee olla tutkimuksellisella otteella toteutettu, työelämälähtöinen ja käytännönläheinen. Erona tutkimukselliseen opinnäytetyöhön on se, ettei tutkimuskysymyksiä tai -ongelmaa esitellä, mikäli työhön ei liity selvityksen tekeminen. Toimintasuunnitelman kysymysten asettelu täsmentää työn hahmottamista. Teoreettinen viitekehys ja tietoperusta kuuluvat oleellisesti toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Toiminnallisen opinnäytetyön raportista selviää työprosessin vaiheet, millainen prosessi on ollut ja mihin johtopäätöksiin työn kautta on päädytty. Raporttiin sisältyy myös prosessin ja tuotoksen arviointi, ja kokonaisuuden perusteella voi lukija päätellä kuinka hyvin opinnäytetyössä on onnistuttu. (Airaksinen & Vilkka 2003, 10, 30, 65.)

Oppaan toteuttaminen ja toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen nousivat toimiksiantajan ja työelämän tarpeista. Koemme myös, että oppaan tekemiseen tarvitaan eri vaiheita, joissa on mahdollista osallistaa asiakkaita sekä työntekijöitä. Toiminnallinen opinnäytetyö kiinnosti meitä toteutustapana, koska halusimme kehittää ammatillista osaamistamme yhdistäen teorian käytäntöön. Mielestämme aihe on tärkeä ja ajankohtainen sekä sille on työelämässä selkeä tarve. Huostaanottoja ennaltaehkäisevä toiminta on sekä perheiden tasolla että yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa.

7.2 Tiedontuottamisen menetelmät

Toteutimme kyselyn kuntoutusyksikön asiakkaille sekä työntekijöille. Haastatelimme yksikön johtajaa, ja pyysimme häneltä palautetta kyselylomakkeista. Kysely toimii tiedonkeruumenetelmänä, jonka avulla saimme hyödyllistä tietoa oppaan toteuttamiseksi. Kyselyssä huomioimme laajasti teoriapohjan ja toimeksiantajan kanssa käytyjen keskustelujen perusteella muodostamiemme oletuksia. Kysymykset käsittelivät asiakkaiden odotuksia, kokemuksia, kehitysideoita, toiveita sekä pelkoja, ja avoperhekuntoutuksen käytännön toteuttamista.

Kysely voi olla monenlaista toimintaa mielipidetiedusteluista laajoihin kyselytutkimuksiin. Kyselytutkimuksen avulla saa kerättyä tietoa moniulotteisista ja monimutkaisista ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä ja arvoista. Kyselytutkimuksessa tutkija esittää kysymyksiä lomakkeen eli mittausvälineen välityksellä. Mielipiteiden, asenteiden ja arvojen mittaaminen asettaa useita haasteita. Haasteet liittyvät tiedonkeruuseen, kuten vastausten määrään, mittaamiseen eli kysymysten osuvuuteen ja sisällöllisiin tavoitteisiin, vastausten laatuun. (Vehkalahti 2014, 11–12.) Kysely on menetelmänä nopea ja tehokas, ja sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto, jossa voidaan kysyä monia asioita suurelta määrältä ihmisiä. Tyypillisesti kyselyt tuottavat paljon numeroihin perustuvia tuloksia. Heikkoutena pidetään tuotetun tiedon pinnallisuutta ja sitä, ettei pystytä arvioimaan kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen tai miten tietoisia vastaajat ovat ylipäätään tutkittavasta aiheesta. tiedonkeruutekniikka vaikuttaa paljon siihen, millaisia kysymyksiä voidaan esittää ja millaiset tekijät vaikuttavat kyselyyn vastaajien vastauksiin, jotka vaikuttavat tutkimustulosten luotettavuuteen. Kyselyjä voidaan toteuttaa monella tavalla, kuten internetissä täytettävillä kyselyillä, kyselyt voidaan lähettää postitse sekä puhelimitse ja kasvokkainen tehtävillä kyselyillä, joissa haastattelija täyttää kyselylomakkeen vastaajan puolesta. (Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2015, 121; Alasuutari 2011, luku 2.)

Ennen kyselylomakkeen laatimista teoreettinen viitekehys ja sen keskeiset käsitteet tulee olla päätettynä, sillä niiden avulla tutkimuksessa mitataan tutkittava asiaa. Tutkimukseen liittyvään teoriakirjallisuuteen on hyvä perehtyä

laajemmin suunnitellussa kyselylomaketta, sillä ne toimivat hyvänä apuna suunnittelussa. Kyselylomaketta laatiessa tulee kiinnittää huomiota kysymysten muotoiluun sekä kysymysten järjestykseen ja niiden johdonmukaisuuteen. On tärkeää määrittää, mitä tietoa tarvitaan ja mitä ei, jotta kyselylomakkeeseen ei tule turhia kysymyksiä, jotka eivät liity aiheeseen. Kyselylomake tulee aina testata ennen sen varsinaista käyttöä, sekä kysymyksistä kannattaa keskustella yhteistyökumppaneiden kanssa. Näin varmistetaan, että kysely vastaa sille asetettuja tavoitteita. (Vilkkä 2015, 105–108.)

7.3 Osallistavat menetelmät

Keräsimme tietoa toimeksiantajalta Teams-haastattelun sekä dialogisen keskustelun avulla ollaksemme ajan tasalla toistemme ajatuksista ja opinnäytetyöprosessin etenemisestä. Haastattelimme toimeksiantajaa, palvelupäällikkö Anne Breloa, sekä toteutimme kyselyn yksikön työntekijöitä. Haastattelun ja kyselyiden avulla saimme tietoa siitä, mitä oppaan pitäisi sisältää sekä itse kuntoutusprosessista. Pyysimme palautetta toimeksiantajalta työn eri vaiheissa, ja huomioimme palautteen toiminnassamme.

Haastattelu on nopea tapa saada kerättyä syvällistäkin tietoa kehittämisen kohteesta. Haastattelu tukee yksilön korostamista tutkimustilanteen subjektina, jolla on mahdollisuus tuoda omia mielipiteitään ja itseään koskevia asioita esille mahdollisimman vapaasti. Aidoissa toimintaympäristöissä, kuten yksilön arkiympäristössä tehdyt haastattelut antavat usein enemmän syvällistä tietoa, sillä asioita on helpompi muistaa ja kuvailla kun olemme niiden äärellä. Haastattelumenetelmiä on erilaisia, ja vaatii pohdintaa siitä, millaista haastattelua ollaan tekemässä, johon vaikuttaa se, mitä tietoa tarvitaan kehittämistyön tueksi. (Moilanen ym. 2015, 106; Ruusuvuori & Tiittula 2005, 19–21.)

Suurimmat erot eri haastattelumenetelmien välillä liittyvät strukturointiasteeseen, eli siihen miten kiinteästi kysymykset on muotoiltu ja kuinka paljon haastattelijalla voi joustaa itse haastattelutilanteessa. Strukturoitu eli standardoitu lomakehaastattelu on jäsenetty omaan luokkaansa ja muut omakseen. Muita

haastatteluja ovat muun muassa syvä-, teema- ja ryhmähaastattelu. Haastattelu on aina vuorovaikutusta, etukäteen suunniteltua ja se vaatii haastateltavan motivoimista ja sen ylläpitämistä sekä se edellyttää osapuolten välistä luottamusta. Haastattelun äänitys helpottaa haastattelutilanteisiin palaamista, mahdollisesti vapauttaa jännitystä haastattelutilanteessa sekä haastattelun uudestaan kuunteleminen mahdollistaa uusien näkökulmien tai puheen eri sävyjen huomioimisen. Äänitykseen ja tallentamiseen tarvitaan aina haastateltavan suostumus, ja kyseisiä tallenteita ja dokumentteja tulee säilyttää vain tarvittava aika, jonka jälkeen ne on tuhottava. Haastattelija on velvollinen kertomaan haastateltavalle haastattelun ja kehittämistyön tarkoitus ja luottamuksellisuus. (Moilanen ym. 2015, 107–108.)

Haastattelu vaatii aikaa myös haastattelun jälkeen, sillä yleensä aineistot kirjoitetaan auki eli litteroidaan. Litterointi toimii analysoinnin apuvälineenä ja sen tarkkuus riippuu kehittämistehtävästä, jos vain vastausten sisällöllä on merkitystä, haastattelu voidaan litteroida käyttämällä yleiskieltä. Jos haastattelussa käytetyillä sanoilla on merkitystä ajatellen tutkimusta, on haastattelu silloin litteroitava sanatarkasti. Haastattelu on menetelmänä paljon osaamista vaativa, ja siihen tulee perehtyä ja valmistautua huolellisesti sekä varautua panostamaan aikaa aineiston analysointiin. (Moilanen ym. 2015, 107.) Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Tutkijat ovat perehtyneet tutkittavan ilmiön tärkeisiin rakenteisiin ja prosesseihin. Tämän analyysin avulla on muodostettu oletuksia tilanteen merkittävien piirteiden seurauksista. Tämän perusteella kehitetään haastattelurunko. Haastattelurungossa huomioidaan analyysin perusteella tehdyt oletukset haastateltavien subjektiivisista kokemuksista. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47.) Olemme valinneet haastattelumenetelmäksi teemahaastattelun, koska siinä on tietynlainen kysymysrunko, joka antaa myös joustoa tilanteen mukaan.

Korkealaatuinen vuorovaikutus ja avoin, dialoginen kohtaaminen merkitsevät eettisten periaatteiden toteutumista käytännössä. Dialoginen vuorovaikutus mahdollistaa kuuntelijan ja puhujan roolien vuorottelun. Se edellyttää omien ajatusten välittämistä, ja vastavuoroisesti toisen kuuntelemista. Jokaisen keskustelun osapuolen ajatuksilla on merkitystä. Dialogisuus on parhaimmillaan toisen

todellista ymmärtämistä ja näkemysten huomiointia. (Seppänen ym. 2014, 75–76.)

7.4 Arviointimenetelmät

Opinnäytetyön arviointi on osa oppimisprosessia. Arvioinnin kohteena on ensimmäiseksi idea, ongelman kuvaus, tavoitteet, teoreettinen viitekehys, tietoperusta sekä kohderyhmä, jotka tulee esittää täsmällisesti ja ymmärrettävästi. Tavoitteiden saavuttamisen arviointi on merkittävä osa opinnäytetyön arviointia, mitkä tavoitteet saavutettiin ja mitä ei, sekä miksi. Toiminnallisessa opinnäytetyössä usein toimintasuunnitelmaa täytyy muuttaa, ja jotkut tavoitteet jäävät saavuttamatta. Oman arvioinnin tueksi on hyödyllistä pyytää palautetta tuotoksen toimivuudesta ja käytettävyydestä kohderyhmältä. Huomioitavia seikkoja ovat luettavuus, visuaalinen ilme sekä ammatillinen kiinnostavuus ja oivaltavuus. Toteutustavan arviointi sisältää keinot tavoitteiden saavuttamiseksi, aineiston kerääminen oppaan valmistamiseksi sekä selvitys tiedonhankintaan ja faktojen tarkistamiseksi. Oppaissa on hyvä pohtia, myös onko sähköinen vai manuaalinen toteutustapa toimivampi sekä sen teknisen toteutuksen onnistuneisuus. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 154–158.)

Raportoinnin ja kielen arvioinnissa huomioidaan, kuinka kriittinen ja pohtiva tutkimusote on saavutettu. Tekstin tulee olla johdonmukaista ja uskottavaa. Tarkoituksena on osoittaa kyky käytännön ammatillisen taidon ja teoreettisen tiedon yhdistämiseen, josta on hyötyä alalla työskenteleville. Opinnäytetyöhön tulee liittää näkemys omasta oppimisprosessista, ammatillisesta kasvusta sekä suunnitelma siitä, miten aikoo tulevaisuudessa ammattitaitoaan kehittää. Toiminnallisen opinnäytetyön prosessin aikana muodostuu usein uusia ideoita, joten toimeksiantajalle on hyvä nostaa esille jatkotoimintaehdotuksia toiminnan kehittämiseen. Oma tuotosta tulee arvioida kriittisesti, pohtia mahdollisia epäonnistumisia ja mistä ne johtuivat. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 159–161.)

Opinnäytetyöpäiväkirja toimii henkilökohtaisena opinnäytetyöprosessin dokumentoinnin välineenä. Opinnäytetyöpäiväkirjaa tarvitaan heti prosessin alusta

lähtien eikä ole yhdentekevää mitä, ja miten siihen kirjataan. Opinnäytetyöpäiväkirja voi olla sanallisessa tai kuvallisessa tai molemmissa muodoissa oleva, ja itselleen toimivimman tavan valitsemiseen kannattaa panostaa. Päiväkirjaan kannattaa kirjata kaikki ideoinnit, pohdinnat sekä aiheesta löydetty kirjallisuus, jotta se toimii myös raportin kirjoittamisen tukena. Opinnäytetyöpäiväkirjan hyödyt näkyvät opinnäytetyöprosessissa vain, jos päiväkirjaa on toteutettu järjestelmällisesti sekä säännöllisesti. Ajatukset prosessoituvat opinnäytetyöpäiväkirjan avulla pidempään, jolloin opinnäytetyön raportti on usein johdonmukaisempi, selkeämpi ja jäsennetympi. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 19–22.)

Osallistava arviointi menetelmänä jättää päävastuun tutkijoille, mutta antaa tutkimuksen kohteille ja käytännön toimijoille aktiivisen roolin arvioinnin toteutuksessa. Korkealaatuinen arviointi on toteutettu eettisesti ja vastuullisesti. Hyvin kohdennetut arviointikysymykset ja asianosaisten intressien tunnistaminen helpottavat eettisyyden toteutumista. (Robson 2001, 37–38, 50–51). Tavoitteiden saavuttamisen arvioinnin tueksi on suositeltavaa kerätä palautetta toimeksiantajalta, kohderyhmältä, ohjaajalta sekä opinnäytetyöprosessin parilta, jotta arvio ei jäisi subjektiiviseksi. Kommentteja esimerkiksi tapahtuman onnistumisesta, ohjeistuksen tai oppaan toimivuudesta ja käytettävyydestä ja sen luettavuudesta sekä visuaalisuudesta on hyvä pyytää palautteessa. Opinnäytetyön tulee olla jollakin tavalla merkittävä kohderyhmälle sekä ammatillisesti kiinnostava, joten myös kyseinen osa-alue tulee huomioida palautteen pyytämisessä kohderyhmältä. Ammatillisessa merkittävydessä ja kiinnostavuudessa tulee huomioida ja pohtia kuinka oivaltava, ammatillisesti kehittävä ja innovatiivinen lopputulos on. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 157.)

Ammatillinen reflektio on monimuotoinen prosessi, jossa tiedostamattomasti ja tietoisesti ihmetellään asioita, jonka tuloksena saavutetaan uudenlainen ymmärrys tapahtumiin. Itsereflektio on oman toiminnan kriittistä tarkastelua, jota ohjaavat arvot, tavoitteet, teoriat sekä keskustelut. Reflektiivisyys tarkoittaa pyrkimystä ymmärtää mitä ollaan tekemässä, sekä mitä aiemmista tapahtumista voi oppia. Reflektiivisyys selventää työntekijälle toiminnan perusteluita sekä seurauksia. (Seppänen ym. 2014, 72.) Ammatillisen kasvun ja kehittämisen yhteydessä reflektiossa on kyse siitä, että työntekijä ymmärtää reflektion tärkeänä

osana omaa kehittyvää ammatillista asiantuntijuuttaan. Reflektio edellyttää myös itsearviointia, jonka pohjana on kyky oman toimintansa arvioimiseen. (Raatikainen 2019, 46, 50.)

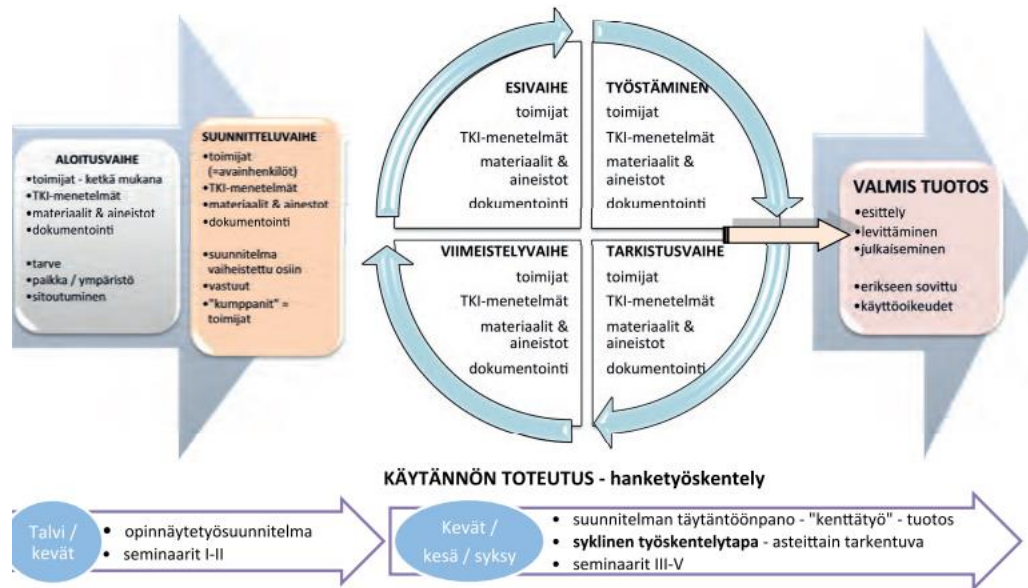
Arvioimme työskentelyämme jatkuvasti jokaisen työvaiheen jälkeen ja reflektioimme toimintaamme niin yhdessä kuin toimeksiantajan kanssa. Koimme yhdessä työskentelyn tärkeäksi, sillä täydensimme toistemme työskentelytapoja. Työskennellessämme yhdessä pystyimme pohtimaan asioita monipuolisemmin ja syvällisemmin kuin yksin työskennellen. Saimme vertaistukea ja motivaatiota toisiltamme, vaikka opinnäytetyömme aikataulu venyikin. Kirjoitimme molemmat henkilökohtaisia muistiinpanoja koskien opinnäytetyötämme, ja jaoimme ajatuksia sekä annoimme palautetta toisillemme. Tärkeäksi koimme toimeksiantajan antaman palautteen, joka ohjasi toimintaamme.

8 Opinnäytetyön toteutus

8.1 Prosessia ohjaava malli

Valitsimme opinnäytetyöhömmme konstruktivistisen vaihemallin, sillä mielestämme hyödyimme jatkuvasta arvioinnista ja sosiaalipedagogisesta työotteesta (kuvio 1). Mallin mukaisesti työskentely alkaa ideoinnilla mitkä ovat opinnäytetyön suuntaviivat, ja sovitaan työnjaosta ja sitoutumisesta tehtävään. Tämä vaihe sisältää kehittämistarpeen ja -tehtävän, toimintaympäristön ja toimijat. Suunnitteluvaiheessa tuotetaan kirjallinen kehittämissuunnitelma eli opinnäytetyösuunnitelma. Suunnitelmasta ilmenee tavoitteet, työvaiheet, menetelmät ja aineistot. Suunnitelmaa päivitetään ja toimintatapoja tarkistetaan työn edetessä. Suunnitteluvaiheen jälkeen seuraa esivaihe, jolloin suunnitelma kerrataan ja työskentelyä organisoidaan yhteistyötahojen kanssa. (Salonen 2013, 16–17).

Kuvio 1. Konstruktivistinen vaihemalli (Salonen 2013).

Käytännön toteutus on suunnitteluvaiheen jälkeen seuraavaksi tärkein, mutta vaativin vaihe. Tässä vaiheessa näkee, kuinka hyvin osatekijät, toimijat, menetelmät, tietopohja, dokumentointi ja arviointi toteutuvat käytännössä. Vaiheen onnistumiseksi on ohjaus, vertaistuki ja palaute ammatillisen kasvun tukemiseksi tärkeää. Tarkistusvaiheessa tuotosta arvioidaan ja tarvittaessa palaataan työstövaiheeseen. Kun tarkistukseen ollaan tyytyväisiä, aloitetaan tuotoksen sekä raportin viimeistelyvaihe. Tuotosta voi esitellä yhteistyötahoille tai ulkopuolisille henkilöille, mutta raportista vastaavat opiskelijat itse. Kehittämishankkeen tuotoksena syntyy esimerkiksi opas tai kirja, ja raportin kanssa yhdessä ne muodostavat toiminnallisen opinnäytetyön (Salonen 2013, 18–19.)

8.2 Toiminnan suunnittelu

Konstruktivistisen vaihemallin mukaisesti aloitimme työmme suunnittelulla ja ideoinnilla. Sovimme työskentelytavoista ja menetelmistä sekä toimimme joustavasti tilanteen mukaan. Selvitimme toimeksiantajan kanssa heidän kehittämistarvettaan, ja millaisessa muodossa he haluavat tuotoksen. Päädyimme asiakkaille tarkoitettuun oppaaseen, jonka toimitamme heille sähköisessä muodossa,

joka on myös tulostettavissa. Kävimme työpajaohjauksissa suunnitelmavaiheessa ja päivitimme opinnäytetyön suunnitelmaa tarpeen mukaan.

Tietoperustassa käsitelimme lastensuojelulakia, joka määrittää lastensuojelun kokonaisuutta sekä perhetyötä käsitteenä. Avasimme tietoperustassa lapsen oikeuksia, joiden turvaaminen on lastensuojelutyön tarkoitus. Toimeksiantajan kanssa keskusteltuamme vuorovaikutuksen tukeminen perheiden kanssa työskennellessä nousi merkittäväksi osaksi kuntoutuksen onnistumista. Tuomme esiin voimavara- ja ratkaisukeskeistä työtettä niin ohjauksessa kuin menetelmänä, sillä se toimii yhtenä keskeisenä osana avoperhekuntoutusta.

Toteutimme erilliset kyselyt työntekijöille sekä asiakkaille. Lähetimme kysymykset molemmista kyselyistä tarkistettavaksi toimeksiantajallemme, ja muutimme kyselyiden runkoja palautteen perusteella. Työntekijöitä oli kolme, jotka vastasivat lähettämiimme kysymyksiin yhdessä. Työntekijöille esitetyt kysymykset koskivat avoperhekuntoutuksen prosessia ja sen käytännön järjestelyitä, kuten asuntojen varustelua sekä kuntoutusjakson kestoa. Kysymykset liittyivät myös kuntoutuksessa käytettäviin työvälineisiin ja menetelmiin sekä asiakkaiden haasteisiin ja tarpeisiin. Asiakkaille toteutettu Webropol- kysely lähetettiin Familarin kautta viidelle asiakkaalle, joista kolme vastasi. Kysymykset kohdistuivat asiakkaiden ennako-odotuksiin ja heidän kokemuksiinsa kuntoutusprosessista.

Työntekijöiden vastauksista saimme tietää perhekuntoutusprosessin eri vaiheet, johon sisältyy tutustumisaika, tavoitteiden asettaminen, työskentelyvaihe ja koutumisvaihe. Koko prosessi kestää noin 3–6 kuukautta, mutta myös lyhyempi tai pidempi intervallijakso voi olla mahdollista. Työntekijöiden kuvaamana onnistunut kuntoutusprosessi voi olla moninainen; perheen arki saadaan sujumaan, lapset eivät joudu huostaan vaan tuen piiriin ja kriisiytyminen pysähtyy. Vanhemmat huomaavat ongelmakohdat ja sitoutuvat tekemään korjausliikkeitä ja saavat myös muita tukimuotoja, kuten perhetyö tai ammatillinen tukihenkilötyö. Onnistunut kuntoutus vaatii vanhemmilta avointa ja motivoitunutta asennetta. Kuntoutuksen sitouttamiseen voi auttaa asioiden läpikäyminen lapsen tai huolen kautta, kuten mahdollinen väkivalta tai syrjäytyminen.

Yleisimpinä työskentelymenetelminä hyödynnetään erilaisia haastatteluja ja keskusteluja esimerkiksi vanhemmuuteen tai parisuhteeseen liittyvistä asioista. Tilannetta voi konkretisoida esimerkiksi miellekartan sekä voimavara- ja tunne-työskentelyn kautta luovia menetelmiä hyödyntäen. Työskentely voi keskittyä vuorovaikutukseen, vahvuuksiin ja niiden löytämiseen ja kehittämiseen. Lasten kanssa pelailu sekä leikkiminen ovat tärkeitä työvälineitä luottamuksellisen suhteen luomiseen ja keskusteluun leikin lomassa. Asiakkaille sopivia työskentelytapoja pohditaan tiimipalavereissa huomioiden ohjaajien erilaiset näkökulmat ja perheen oma mielipide tilanteestaan ja haasteistaan. Tarkoituksena on tuottaa räätälöityä perheen tarpeiden mukaista ratkaisukeskeistä palvelua perheitä varten.

Asunnot ovat sisustettuja, mutta halutessaan perhe voi tuoda omia tavaroitaan sopivassa määrin. Asunnosta löytyy myös perustarpeet siellä asumiseen, kuten aterimet, pyyhkeet, lakanat yms. Asiakas saa aloituspaketin, josta löytyy mausteita, säilykkeitä ja hyvin säilyviä kuivat tuotteita. Kuntoutusjakson aikana tarjotaan perheille muun muassa kodinhoito-, talous- ja hygieniatarvikkeita. Halutessaan asiakas voi siirtää osoitteensa tukiasuntoon, mutta tämä ei ole pakollista. Perhekuntoutuksessa tällä hetkellä yksi asunto, johon voi tuoda lemmikin. Asiakkaat toivoivat kuntoutuksesta hyötyä ja apua perheen arjen sujumiseen. Ennakko-odotuksiin liittyi myös pelkoa huostaanotosta sekä kuntoutuksen olevan hyödytön. Kysymyksellä ”mitkä olivat odotuksesi kuntoutuksen aloittamisesta” selvitimme asiakkaiden ennakko-odotuksista kuntoutuksen aloittamisesta asteikolla 0–10.

Vastaajista kaksi kolmesta koki avoperhekuntoutukseen lähdön haastavaksi, sillä paikka ja työntekijät ovat vieraita. Toinen vastaajista mainitsi myös, että joutuu kuntoutukseen tahtomattaan vaimonsa uupumuksen vuoksi. Käytännön järjestelyt sujuivat asiakkaiden mielestä hyvin ja kuntoutusjakso on tuntunut mielekkäältä. Asiakkaat kokevat saaneensa apua arjen jaksamiseen. Vastaajista kaksi kolmesta koki myös pettymystä esimerkiksi yhteydenpitoon ja vuorovaikutukseen. Kaksi vastaajaa toivoi myös enemmän yksilökeskusteluja, yhdessä tekemistä ohjaajan ja perheen kanssa sekä vertaistukea. Kysyttäessä kuntoutusjakson kokonaisuunnistuneisuutta asteikolla 0=pettymys,

10=onnistunut vastauksissa oli hajontaa arvojen kolme ja yhdeksän välillä, keskiarvoksi näin tulleen 6,3.

Odotuksesi asteikolla 0 - 10?

0= negatiivinen, 10= positiivinen

Vastaajien määrä: 3

Min- imiarvo	Maksimi- arvo	Keski- arvo	Medi- aani	Summa	Keskiha- jonta
6,0	10,0	7,3	6,0	22,0	2,3

Kuvio 2. Asiakkaiden odotukset.

8.3 Toiminnan toteutus

Valitsimme oppaan tekotavaksi Canva- suunnittelutyökalun, sillä se on ilmainen ja sisältää paljon erilaisia mallipohjia. Oppaamme on visuaalinen, informatiivinen sekä selkeä kokonaisuus, johon on yhdistetty perustietoa perhekuntoutuksesta, asiakkaiden kokemuksia sekä työskentelytapoja. Lähetimme luonnoksen oppaasta kommentoitavaksi toimeksiantajalle 10.11.2023. Toimeksiantaja kommentoi yhdessä tiiminsä kanssa oppaamme luonnosta, ja teimme muutokset näiden kommenttien pohjalta. Muokattu opas lähetettiin toimeksiantajalle 23.11.2023. Viimeiset muutokset oppaaseen liittyivät toimeksiantajan logoon, joka vaihdettiin heiltä saatuun viralliseen malliin. Toteuttamamme opas on opinäytetyömme liitteenä. Oppaassa kuvaamme avoperhekuntoutuksen käytännön toteutusta ja kuntoutuksen keskeisiä menetelmiä.

Käytännön toteutuksessa hyödynsimme keräämämme tietopohjaa, toimeksiantajan haastattelua sekä Webropol -kyselystä saamiamme vastauksia. Arvioimme ja muokkasimme tuotosta toimeksiantajan palautteen sekä oman arvioimme mukaan. Työstö- ja tarkastusvaihe menivät meillä lomittain, kunnes kaikki osapuolet olivat tyytyväisiä oppaaseen ja pääsimme aloittamaan tuotoksen ja raportin viimeistelyvaiheen.

8.4 Tarkistusvaihe toteutuksen yleinen arviointi

Tarkistusvaihe on kytköksissä jokaiseen vaiheeseen, mutta se on hyvä tunnus-
taa myös täysin omaksi tärkeäksi vaiheeksi osana kehittämistyötä. Tarkistusvai-
heessa arvioidaan yhdessä toimijoiden kanssa jo syntynyttä tuotosta, ja palau-
tetaan se tarvittaessa työstövaiheeseen tai se voidaan siirtää suoraan viimeiste-
lyyn. Vaihe voi siis olla lyhyt ja kertaluonteinen, tai pidempi ja toistua useammin
työn vaiheissa. (Salonen 2013, 18.)

Suunnitelmana oli ensin toteuttaa kysely asiakkaille, jonka jälkeen olisimme
haastatelleet työntekijöitä. Totesimme työntekijöiden ja asiakkaiden kyselyjen
sekä yksikön johtajan haastattelujen jälkeen, että ettemme hyötyisi työntekijöi-
den haastattelusta enempää, sillä saamamme vastaukset olivat jo hyvin katta-
via. Kyselylomake ja sen kysymykset tarkistutettiin toimeksiantajalla sekä opin-
näytetyön ohjaajalla, ja niitä muokattiin palautteen mukaan lyhyemmäksi ja na-
pakammaksi. Reflektoimme omaa toimintaamme ja tuotostamme jokaisessa
työvaiheessa, jotta vastaaminen olisi asiakkaille ja työntekijöille miellyttäväm-
pää. Työstäessämme opasta, lähetimme luonnokset toimeksiantajalle komment-
toitavaksi ja teimme muutoksia palautteen perusteella.

8.5 Opinnäytetyön viimeistely

Viimeistelyvaihe voi yllättää sen vaativuudellaan ja kestollaan, joten ajan varaa-
minen kyseiseen vaiheeseen on kannattavaa sekä perusteltua. Opinnäytetyön
näkökulmasta vaihe on opiskelijoita työllistävä, sillä viimeisteltävänä on tuotos
sekä kehittämisraportti, jotka yhdessä muodostavat toiminnallisen opinnäyte-
työn. Vastuu on tässä vaiheessa pääosin opiskelijoilla etenkin kirjallisen raportin
suhteen, mutta vaiheeseen voi sisällyttää myös muut toimijat, kuten asiakkaat ja
käyttäjät esimerkiksi esittelyn puolesta. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotok-
sena syntyy yleensä jokin konkreettinen tuote, kuten opas, kirja, esite, toiminta-
päivä tai kansio. Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä tavoitteena on tuottaa tut-
kimuksella uutta tietoa tilaajalle, työyhteisölle tai tekijälle itselleen. (Salonen
2013, 18–19.)

Viimeistelyvaiheessa tuotimme raportin sekä tuotoksen. Käytimme tähän työvaiheeseen runsaasti aikaa varmistaaksemme laadukkaan työskentelytuloksen. Osallistimme toimeksiantajaa, asiakkaita sekä opinnäytetyön ohjaajaamme. Esittelimme tuotoksen toimeksiantajalle.

9 Opas avoperhekuntoutuksen asiakkaille

9.1 Opas

Valitsimme oppaaseen Canva-malleista tarkoitukseen sopivan ja houkuttelevan pohjan, jota muokkasimme mieleisemmäksi (kuva 1). Aluksi oppaassa kerromme perustietoja avoperhekuntoutuksesta, asunnoista ja arjen jatkumisesta kuntoutuksen aikana.

Kuva 1. Oppaan kansisivu.

Kuva 2. Erilaisia tuen tapoja.

Seuraavaksi oppaassa käsitellään kuntoutusprosessin vaiheita ja kestoja, sekä millaista tukea perheille on saatavilla. Oppaassa on myös lista arjen tavaroista ja tuotteista mitä Familiar tarjoaa kuntoutuksen aikana (kuva 2). Kuvaamme oppaassa myös onnistuneen kuntoutusprosessin sekä lopuksi asiakkaitten ja työntekijöiden sitaatteja. Oppaassamme on kahdeksan sivua ja se on tulostettava sekä sähköisesti helposti luettava. Esittelemme keskeisimpiä avoperhekuntoutuksen keskeisimpiä tuen tapoja sekä avaamme kuntoutusprosessin eri vaiheita.

9.2 Oppaan arviointi

Olemme arvioineet opasta koko työstöprosessin ajan, ja pyytäneet säännöllisesti palautetta ja kommentteja toimeksiantajalta. Kun olemme muokanneet opasta saadun palautteen perusteella, olemme lähettäneet oppaan toimeksiantajalle, joka tulostaa oppaan ja jakaa asiakkaille. Pyysimme myös, että sekä toimeksiantaja että asiakkaat arvioisivat oppaan käytettävyyttä, hyödynnettävyyttä sekä ulkoasua. Arviointi toteutettiin täysin anonymisti kolmelle asiakkaalle. Opas oli asiakkaiden mielestä selkeä, kattava ja faktat oli tuotu tiivistetysti esiin oppaassa. Asiakkaat toivoivat, että opas olisi ollut käytettävissä jo ennen saapumista Familiarin avoperhekuntoutukseen. Oppaan kehitysehdotukseksi tuli painottaa yksilöllistä kohtaamista ja tuen räätälöimistä perheille. Mielestämme oppaasta tuli helppolukuinen ja selkeä ja siinä on paljon käytännönläheistä tietoa. Samaistuessamme asiakkaiden tilanteeseen koimme käytännön asiat ja työskentelymenetelmät keskeisiksi asioiksi, jotka pohdituttavat kuntoutukseen lähtijöitä. Saamamme palautteen perusteella olemme onnistuneet tavoitteessamme tuottaa informatiivinen ja hyödyllinen käytännön opas.

10 Pohdinta

10.1 Johtopäätökset

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli saada perheitä käyttämään enemmän avoperhekuntoutuksen palveluita. Tavoitteena oli tuottaa selkeä ja informatiivinen opas, joka lisää tietoisuutta ja ymmärrystä avoperhekuntoutuksesta, jolloin asenteet avoperhekuntoutusta kohtaan muokkaantuvat myönteisemmiksi. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyi tulostettava opas, jota toimeksiantaja voi hyödyntää uusien asiakkaiden kanssa, jolloin opinnäytetyömme tavoite täyttyi. Opinnäytetyössämme keskeisinä menetelminä olivat asiantuntija haastattelu, dialoginen keskustelu, teoretiedon kerääminen, kyselyt, osallistaminen sekä palautteen pyytäminen. Menetelmävalinnat osoittautuivat käytännössä tarkoituksenmukaisiksi ja toimiviksi huomioiden opinnäytetyömme tavoitteet. Menetelmien avulla saimme tarvittavat tiedot oppaan sisältöön, sen muokkaamiseen ja tavoitteiden mukaiseen lopputulokseen.

Työntekijöille toteutetusta kyselystä nousi esiin lastensuojelulain (417/2007) määrittämät toiminnan raamit avoperhekuntoutusprosessissa. Avoperhekuntoutuksen tavoitteet luodaan yksilöllisesti perheen tarpeiden mutta myös lainsäädännön mukaisesti. Seppäsen ym. (2010, 77) mukaan tavoitteiden laatimiseksi vaaditaan aitoa läsnäoloa ja tilanteen kokonaisvaltaista ymmärtämistä. Perheen kanssa tehtävässä työssä otetaan aina ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Lasten oikeuksien sopimuksen mukaan toiminnan tärkein tavoite on turvata jokaiselle lapselle elämän perusedellytykset ja turvallinen kasvuympäristö. (Suomen YK-liitto 2023.) Suomen lapsia ja perheitä koskeva lainsäädäntö pohjaa lasten oikeuksien sopimukseen. Sopimuksen mukaan lasta koskevia päätöksiä tehdessä on aina huomioitava etu sekä oikeus ilmaista mielipiteensä, joka on huomioitava lapsen iän ja kehitysvaiheen mukaisesti. (Hansen ym. 2014, 42–44.) Avoperhekuntoutus on kuntoutusmuoto, joka ehkäisee huostaanottoja tukien perheiden voimavaroja sekä edistäen vuorovaikutustaitoja. Lapsen etu ja oikeudet toteutuvat, kun perheen arki sujuu ja lapsi saa asua kotona huoltajiensa kanssa.

Havainnoimme myös dialogisen keskustelun sekä voimavara- ja vuorovaikutus-työskentelyn toimivan oleellisina menetelminä kuntoutuksessa. Arajärven ym. (2019, luku 3) mukaan asiakkaan kunnioittava kohtaaminen tasavertaisena toimijana on lähtökohtana toimivan vuorovaikutuksen luomiseksi. Ratkaisu- ja voimavarakeskeisessä työskentelyssä keskitytään löytämään ratkaisu asiakkaan ongelmiin myönteisellä tavalla (Raatikainen ym. 2019, 110–115). Työskentelyssä kiinnitetään huomio siihen, mitä positiivista ja toimivaa hänen elämässään jo on (Vänskä ym. 2011, 75). Työntekijöiden vastauksista kyselyyn tuli ilmi asiakkaiden yksilöllinen kohtaaminen ja voimavarojen tunnistaminen.

Avoperhekuntoutus on suhteellisen tuntematon kuntoutusmuoto, vaikka sitä on toteutettu jo pitkään, ja teoriaa löytyi lähinnä menetelmistä, joita kuntoutuksessa käytetään. Perheet saavat avoperhekuntoutuksesta tukea ja apua arjen sujuvoittamiseksi, jolloin perheen kriisiytyminen pysähtyy sekä huostaanotolta vältytään. Vuonna 2022 huostassa olleiden lasten määrä oli 11 477. Uusia huostaanottoja tehtiin 1 652, joka vastaa viime vuosien tasoa (THL 2023.) Kuntien lasten ja nuorten laitos- ja perhehoidon kustannukset ovat lähes kolminkertaiset avohuollon palveluihin verrattuna. Panostaminen lapsiperheiden arjessa selviytymiseen, vanhemmuuden tukemiseen ja tehostettuun perhetyöhön tulisivat kuitenkin inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti halvemmiksi. (Tilastokeskus 2018.)

10.2 Luotettavuus ja eettisyys

Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Hyvä tieteellinen käytäntö käsittää tavat, joita noudattamalla hyvä tieteellinen käytäntö toteutuu koko toiminnan ajan. Tieteellisen toiminnan laatu tulee varmistaa suunnittelussa, menetelmissä, analyyseissä ja voimavarojen käytössä. Toimintaa tulee suunnitella ja arvioida sekä raportoida ja viestiä avoimesti ja rehellisesti arvostaen kaikkia toiminnan osapuolia. Tekijät kantavat vastuun toiminnasta ideoinnista julkaisuun ja vaikutuksiin saakka. Mahdolliset luvat, suostumukset ja eettinen ennakoarviointi tieteelliseen toimintaan huolehditaan ennen tutkimusaineiston keräämistä. Toiminta toteutetaan oman tieteenalan sääntöjen sekä HTK-ohjeistuksen mukaisesti. Mahdolliset

rahoituslähteet ja sidonnaisuudet ilmoitetaan kumppaneille ja kohteille. Kaikkien kumppanien kanssa sovitaan aineiston käyttöoikeuksista ja käsittelystä noudattaen tietosuojalainsäädäntöä, salapito- sekä vaitiolovelvollisuutta.

(Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 11–13.)

Tutkijalla on eettisiä ja moraalisia velvoitteita mm. tutkimuksen kohdehenkilöitä ja -yhteisöä, yhteiskuntaa ja tieteenalaa kohtaan. Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on itsesääteilyä jolle laki asettaa rajat. Tutkimusvilppi paitsi rikoo tätä käytäntöä, mutta voi olla myös lainvastaista. Opinnäytetyö toteutetaan ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisten periaatteiden, HTK-ohjeistuksen, sosiaali- ja terveysalan eettisen ohjeistuksen sekä Avoimen tieteen teon toimintamallin mukaisesti. Opinnäytetyö tarkastetaan plagioinnintunnistusjärjestelmässä alkuperäisyyden tarkastamiseksi. (Arene 2019, 7–9.) Plagiointi on tutkimuksen saralla toisen tutkijan ilmaisujen, ajatusten tai tulosten omissa nimissä esittämistä vastoin tutkimuksen eettisiä pelisääntöjä, eli ajatusten tai ideoiden anastamista. Epäselvät tai vaillinaiset lähdeviittaukset ovat plagiointia, joten lähdeviitteet on merkittävä ehdottoman tunnollisesti sekä tarkasti. Yksi muoto plagioinnista ovat myös tekaistut esimerkit sekä keksityt tulokset, jotka syövät perustaa työn uskottavuudelta. (Airaksinen & Vilka 2003, 115.)

Aineiston eettisyydessä kiinnitetään huomiota aineiston elinkaareen johon liittyvät aineiston kokoaminen, käsittely, säilytys ja sen hävittäminen. Tutkimus- ja kehittämiskohteen ihmisiä tulee informoida aineiston kokoamisesta ja tarkoituksesta ja tutkimukseen osallistuminen perustuu aina suostumukseen. Suostumus täytyy hankkia myös organisaatiolta, joita ihmiset edustavat tutkimuksessa. Tutkittavien henkilöiden ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen kuuluvat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen yleisiin periaatteisiin, tämän määrittää tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistus. Tutkimukseen tai kehittämiseen osallistuminen on aina vapaaehtoista, ja itsemääräämiseen kuuluu myös se, että jokaisella on oikeus vetäytyä tutkimuksesta kesken prosessin. Ihmisen yksityisyyden suojaaminen ja tietoon perustuva suostumus ovat kaksi tärkeimmistä tutkimuseettisistä normeista. Kohdetta tai kohderyhmää tulee aina informoida ennen aineiston kokoamista ja informoiminen voi tapahtua sähköpostitse, haastattelun alussa, kyselyn alussa, kasvokkain tai etäyhteydellä. Informoinnin

yhteydessä tulee kertoa myös; mihin tarkoitukseen tietoja kerätään, mitä tunnistettavia tietoja kerätään ja kuka kerättyjä tiedostoja sekä mahdollisia henkilötietoja käsittelee opinnäytetyöprosessin aikana. (Vilkkä 2021, 115–117.)

Opinnäytetyön teoriaperusta koottiin lähdekriittisesti, käyttäen sekä hyödyntäen eri lähteitä. Etsimme ajankohtaista tietoa ja kirjallisuutta tarkistaen uusimmat päivitykset esimerkiksi viitatessamme lakeihin ja eri määritelmiin. Lähdeviitteet merkattiin ehdottoman huolellisesti ja tarkasti niin teoriaperustaan kuin lähdeluetteloon. Toteutimme opinnäytetyössämme kyselyt nimettömästi, jossa vastaajia ei voida yhdistää heidän vastauksiinsa. Haastattelut toteutettiin keräämällä mahdollisimman vähän henkilötietoja luottamuksellisesti salassapitovelvollisuutta noudattaen. Säilytämme kerätyn aineiston vain tarpeellisen ajan, ja kaikki aineisto tuhoetaan viimeistään opinnäytetyön valmistumisen yhteydessä. Toimintamme oli avointa ja luottamuksellista toimeksiantajan, opettajan sekä asiakkaiden kanssa. Saatekirjeessä kerrottiin opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tuotos sekä pyysimme lupaa asiakkaiden sitaattien käyttämiseen oppaassamme. Kaikki kommunikointi asiakkaiden kanssa tapahtui toimeksiantajan ja nimettömän Webropol -kyselyn kautta.

10.3 Ammatillinen kehitys

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi avoperhekuntoutuksen, sillä olemme kiinnostuneet lastensuojelutyöstä ja avomuotoiset kuntoutusyksiköt ovat harvassa. Näistä syistä halusimme paneutua tähän aiheeseen ja tukea heidän toimintaansa tuottamalla oppaan asiakkaille. Opinnäytetyöprosessi on tukenut ammatillista kasvuamme niin teoretiedon kuin käytännön tekemisen lähtökohdista. Olemme kantaneet vastuun prosessin etenemisestä, vaikka aikataulussa on ollut muutoksia.

Olemme pystyneet toimimaan yhteistyössä niin työparin kuin toimeksiantajan kanssa ammatillisesti vieden työtä tavoitteellisesti eteenpäin. Olemme oppineet lastensuojelusta sekä perheiden kanssa tehtävästä työstä muodostaessamme teoreettista viitekehystä opinnäytetyöhömmä. Harjaannuimme Canva- työkalun

käytössä, joka oli molemmille vieras työskentelyalusta. Koimme myös haasteelliseksi prosessin eri vaiheiden kuvaamisen, sillä ne ovat nivoutuneet yhteen käytännön tekemisen myötä. Raportoidessa kiinnitimme huomiota siihen, että eri vaiheet ovat avattu riittävän tarkasti.

Olemme tyytyväisiä valmiiseen oppaaseen. Tekeminen sujui innostuneesti ja olemme saaneet kokonaisuudesta hyvää palautetta. Pystyimme reagoimaan palautteeseen ja muokkaamaan työskentelyämme sen mukaisesti. Oppaan toteuttamisen prosessissa meille selkeni asiakkaiden näkökulmasta avoperhekuntoutuksen merkityksellisimmät asiat, jotka tulee nostaa esille. Mielestämme ammatillisen kasvun tärkeä osa-alue on verkostoituminen työelämää ja tutustuminen merkittävään lastensuojelun tukimuotoon.

10.4 Ideoita kehiteltäväksi

Tuottamamme oppaan pohjalta voi myös muihin yksiköihin tuottaa vastaavia oppaita. Oppaan jatkokehityksenä näkisimme videon, jossa esiteltäisiin Familiarin asuntoja, tiloja ja työntekijöitä. Video olisi mielestämme etenkin lapsille toimiva ja helposti lähestyttävä sekä se voisi vähentää koko perheen mahdollista jännittämistä ja huolta avoperhekuntoutuksesta. Työntekijät pystyisivät kertomaan konkreettisia esimerkkejä toiminnasta ja tulemaan samalla tutuksi perheille. Videossa voisi hyödyntää oppaaseemme kerättyä tietoa, jonka pohjalta videon käsikirjoitus olisi helppo suunnitella. Toisena ideana mietimme työkirjaa, jossa olisi harjoitteita asiakasperheelle. Kirjaan voisi laittaa ylös omia ajatuksia sekä huomioita, joita voisi hyödyntää jatkoa varten perheen arjessa. Kirjaan voisi valikoida ohjaajan kanssa perheelle sopivimpia harjoitteita.

Lähteet

- Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Airaksinen, T., Kostamo, P., Vilkka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House Oy.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino Oy. Ellibs e-kirjat 25.3.2023.
- Arajärvi, M., Hovatta, A-E., Leinonen, L., Mönkkönen, K., Salokangas K. & Tusa, N. Moniammatillisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Teoksessa Kekoni, T., Mönkkönen, K. & Pehkonen A. (toim.). Moniammatillinen yhteistyö, vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus. Ellibs e-kirjat. 5.4.2023.
- Arene. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry.
<https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AM-MATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTI-SET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>. 24.3.2023.
- Familiar. 2023. Avopalvelut Pohjois-Karjala. <https://familiar.fi/toimipaikat/avopalvelut-pohjois-karjala>. 27.4.2023.
- Granfelt, R., Jokiranta, H., Karvinen, S., Matthies, A-L. & Pohjola, A. 1999. 3. uudistettu painos. Monisärmäinen sosiaalityö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S., Tapio, N. & Vilen, M. 2014. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Seppänen, P., Tapio, N., Toivanen, R., & Vilen, M. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Tekijät ja Lasten Keskus ja Kirjapaja. 42–44.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirvonen, S. & Lehti, A. 2020. Lastensuojelun perhekuntoutuksen kuntouttavat elementit. Savonia ammattikorkeakoulu. Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/337333/Hirvonen_Lehti.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 22.3.2023.
- Hämeen-Anttila, L. 2017a. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa Kananaja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.). Sosiaalityön käsikirja. 4. uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma Oy, 216–246.
- Hämeen-Anttila, L. 2017b. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa Kananaja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.). Sosiaalityön käsikirja. 4. uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma Oy, 216–246.
- Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2011. Turvaverkko vai trampoliini, sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Kopisto, N. 2015. Vanhempien kokemuksia SOS-lapsikylän perhekuntoutuksesta. Vaasan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/99583/Kopisto_Noora.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 22.3.2023.
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015.

- Lastensuojelulaki 417/2007.
- Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus. Kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Kehitysvammaliitto.
- Lehtoranta, P., Linnakangas, R., Seppälä, U. & Suikkanen, A. 2013. Monitoimisuus lapsen perhekuntoutuksessa. Teoksessa Laitinen, M. & Niskala, A. (toim.). Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 299–324.
- Moilanen, T., Ojasalo, K. & Ritalahti J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.–4. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro. Ellibs e-kirjat. 25.3.2023.
- Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Helsinki: Gaudeamus Oy. Ellibs e-kirjat. 27.2.2023.
- Ollikainen, M. & Teirivaara, M. 2017. Sosionomin (AMK) osaamistarpeiden kartoittaminen lastensuojelu- ja perhetyössä. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123016/Teirivaara_Marianne.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 22.3.2023.
- Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2019. Ammattina sosionomi. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Raunio, K. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki.
- Robson, Colin. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Sage Publications of London, Thousand oaks and New Delhi.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula L. 2005. Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino Oy. Ellibs e-kirjat. 25.3.2023.
- Räty, T. 2023. Lastensuojelulaki, käytäntö ja soveltaminen. Edita Publishing Oy.
- Rönkkö, L., Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille sekä TKI-henkilöstölle. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>. 22.3.2023.
- Seppänen, P., Tapio, N., Toivanen, R. & Vilén M. 2014. Kohtaamisia lapsiperheissä, menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Tekijät ja Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto. 2023. Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>. 27.4.2023.
- Suomen YK-liitto. 2023. Lapsen oikeudet. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ih-misoikeudet/lasten-oikeudet>. 9.3.2023.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/23. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. 24.3.2023.
- THL. 2022. Lastensuojelu. Tilastoraportti 2/2022. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>. 27.4.2023

- THL. 2022 Lastensuojelu. Tilastoraportti 24/2023. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>. 18.1.2024.
- Tilastokeskus. 2018. Lastensuojelun painopiste on kriiseissä, ei niiden ehkäisemisessä. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/lastensuojelun-painopiste-on-kriiseissa-ei-niiden-ehkaisemisessa-1/>. 18.1.2024.
- Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä, ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vänskä, K., Laitinen-Väänänen, S., Kettunen, T. & Mäkelä, J. 2011. Onnistuuko ohjaus? Edita Prima. Helsinki.

Saatekirje

Hei!

Olemme Marjoriina Oinonen ja Outi Rummukainen, Karelia ammattikorkeakoulun kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita. Teemme toiminnallista opinnäytetyötä Familiar avoperhekuntoutukseen, tuotoksenamme opas avoperhekuntoutuksesta asiakkaille. Keräämme aiheesta tietoa, kokemuksia, mielipiteitä ja kehitysehdotuksia oppaan tuottamiseksi.

Teemme kyselyn asiakkaille, jonka pohjalta haastattelemme työntekijöitä. Kyselyistä ja haastatteluista saatuja tietoja käytämme vain oppaan tekemiseen, eikä yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa valmiista tuotoksesta. Osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja kerätyt materiaalit ja aineistot käsitellään luottamuksellisesti ja tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua. Käytämme kokemuksianne anonymisinä sitaatteina oppaassamme. Toivomme avointa, keskustelevaa ja toimivaa yhteistyötä, jossa jokaisen mielipide tulee kuulluksi. Kaikki kokemukset ovat merkityksellisiä ja arvokkaita.

Yhteistyötä odottaen,

Marjoriina ja Outi

Marjoriina Oinonen, marjoriina.oinonen@edu.karelia.fi

Outi Rummukainen, outi.rummukainen@edu.karelia.fi

Kysely työntekijöille

Miten avoperhekuntoutusprosessi etenee käytännössä? Millainen on onnistunut kuntoutusprosessi?

Miten asiakkaat ohjautuvat kuntoutukseen ja kuinka kauan siellä yleensä ollaan? Onko kuntoutuksen jälkeen esim. jatkokontaktia heihin?

Minkälaisia työskentelymenetelmiä ja -välineitä käytätte?

Millaisia keinoja teillä on puuttua asiakkaiden haasteisiin? (esim. päihteidenkäyttö, väkivalta, sosiaaliset haasteet, kuntoutukseen sitoutuminen)

Kuinka tunnistatte asiakkaiden tarpeet ja osaatte kohdentaa oikeat menetelmät?

Mitä käytännön järjestelyitä asiakkaat tarvitsevat kuntoutusjakson mahdollistamiseksi? Minkälainen varustelu tukiasunnoissa on? (esim. muutto tukiasuntoon, posti, huonekasvit, mahdolliset lemmikkieläimet, talous)

Mitä haluaisitte sanoa avoperhekuntoutusta harkitseville perheille?

Opas asiakkaille

TERVETULOA AVOPERHEKUNTOUTUKSEEN

Sijaitsemme Joensuussa Äyräpääkadulla rauhallisella pientaloalueella. Kuntoutuksen ajaksi perhe saa käyttöönsä oman asunnon, joka on sisustettu.

Lisäksi tarjoamme perustarpeet asumiseen. Perheen arki jatkuu normaalina, meidän tuellamme. Avomuotoisessa perhekuntoutuksessa ovet eivät ole lukittu ja, vaan saatte asunnon avaimen ja voitte liikkua vapaasti.

Tarjoamme vahvaa kuntouttavaa tukea arjen sujuvoittamiseksi ja perheen hyvinvoinnin edistämiseksi.

familiar

PERHEKUNTOUTUKSEN ALOITUS

Kuntoutusyksikköön tullaan tutustumaan joko itsenäisesti tai sosiaalityöntekijän kanssa. Kuntoutusprosessin alussa on tutustumisaika, jolloin perhe saa rauhassa asettua asuntoon.

Keskimäärin kuntoutusprosessi on kestoaltaan 3–6 kuukautta.

Lyhyempi intervallijakso tai pidempi kuntoutusjakso ovat mahdollisia.

Työskentelyn intensiivisyys määritellään asetettaessa tavoitteita sosiaalityöntekijän kanssa.

Perheiden toiveita kuunnellaan, ja yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa asetetaan suuntaviivat, joita noudatetaan.

Kuntoutusprosessin viimeinen vaihe on kotoutumisvaihe, joka sisältää tavoitteellista kotiharjoittelua.

familiar

MILLAISTA TUKEA

Yleisimpiä työskentelymenetelmiä ovat keskustelut ja haastattelut, jotka liittyvät esimerkiksi vanhemmuuteen ja parisuhteeseen.

Välineinä käytetään mielekkäitä, voimavara- ja tunnetyöskentelyä, luovia menetelmiä, kuten kirjoittamista, piirtämistä ja maalausta. Työskentely voi keskittyä vuorovaikutukseen, vahvuuksiin ja niiden löytämiseen ja kehittämiseen. Lasten kanssa voidaan pelaila ja leikkiä keskustelun lomassa.

Tärkeää on löytää perheelle sopivia menetelmiä ja tapoja, joilla ratkaistaan yhdessä mahdollisia haasteita.

familiar

FAMILAR TARJOAA

Muuttopäivänä lämpimän ruoan
toiveittenne mukaisesti.

Kerran ostettava aloituspaketti:

- Makaronia
- Riisiä
- Kaurahiutaleita
- Säilykkeitä
- Valmisruokaa
- Rypsiöljyä
- Sokeria
- Mausteita
- Vehnäjauhoja
- Kuivahiivaa
- Leivinjauhetta

Kuntoutusjakson ajan:

- Kahvit, teet, kaakaot
- Mausteiden täydennys
- Kodinhoito ja taloustarvikkeita
- Hygieniatarvikkeita
- Talous- ja WC-paperit
- Pyykinpesuaine

Käytösänne on myös ensiapulaukku,
kuumemittari ja kylmä- lämpöpakkaus.
Ohjaa jiltä saa lainaksi erilaisia pelejä sekä
askartelutarvikkeita

familiar

ONNISTUNUT PROSESSI

Onnistunut kuntoutusprosessi
voi olla moninainen:
perheen arki saadaan sujumaan,
huostaanotolta vältytään,
perhe pääsee tuen piiriin
sekä kriisiytyminen pysähtyy.

Vanhemmat sitoutuvat kuntoutukseen
avoimella ja motivoituneella
asenteella.

Myös muut mahdolliset tukikeinot
kartoitetaan ja hyödynnetään.

familiar

SITAATTEJA

"Tuntuu hyvältä että on saatu apua pulmiin."

"Et ollut yksin asioiden kanssa ja painotettiin oman ajan tärkeyttä. Nämä auttoivat jaksamaan arjessa."

"Kuntoutusasunnossa asiat oli järjestetty hyvin: astianpesukone, pyykinpesukone, puhdistusaineet, sauna ja kuiva-aineet kaapissa."

TYÖNTEKIJÖILTÄ:
Olemme täällä teitä varten! Rääkälöityä, perheen tarpeiden mukaista tukea.

familiar

